

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Управління витратами»

Галузь знань	07 Управління і адміністрування
Освітній рівень	Перший (бакалаврський)
Освітня програма	073 Менеджмент
Статус	Вибіркова (фахова)
Загальний обсяг	4 кредити ЄКТС (120 годин)
Форма підсумкового контролю	Диференційований залік
Термін викладання	7-й семестр, 14 чверть
Заняття:	7 годин на тиждень
Лекції	4 години на тиждень
Практичні	3 години на тиждень
Мова викладання	українська

Сторінка курсу в СДО НТУ «ДП»:

<https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=4858>

Консультації: за окремим розкладом, погодженим зі здобувачами вищої освіти

Онлайн-консультації: Microsoft Teams – група_«Управління витратами»_Іванова М.І.

Інформація про викладачів:

Іванова Марина Іллівна (лекції та практичні),
професор, доктор економічних наук

Персональна сторінка:

<https://mvs.nmu.org.ua/ua/teachers/Ivanova/>

E-mail:

ivanova.m.i@nmu.one

1. Анотація до курсу

Вивчення дисципліни «Управління витратами» дозволить менеджерам з'ясувати зміст та основні поняття управлінського обліку; ознайомиться із класифікацією витрат за напрямками оцінювання запасів, прийняття рішень та контролю виконання; оцінювати об'єкти витрат і калькулювання їх собівартості; оволодіти позамовним, попроцесним (попереробним) методами калькулювання; використовувати переваги і недоліки калькулювання за середньозваженою собівартістю, методами ФІФО та ЛІФО; управляти, обліковувати і розподіляти

виробничі накладні витрати; оволодіти методами розподілу витрат; використовувати інструментарій моделі «витрати – обсяг – прибуток»; складати і узгоджувати бюджети.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладення навчальної дисципліни «Управління витратами» є поглиблення теоретичних засад управління витратами, включаючи визначення предмета, методів, принципів, завдань, моделей і підходів, опанування сучасних концепцій управлінського обліку та групування витрат, засвоєння методів калькулювання собівартості продукції й підходів до розподілу накладних витрат, а також набуття компетентностей щодо ідентифікації факторів впливу на витрати, застосування інструментарію CVP-аналізу, розроблення заходів зі зниження витрат і впровадження ефективних стратегій управління витратами в різних функціональних сферах діяльності підприємства.

3. Завдання курсу та результати навчання:

- формування понятійного апарату на основі теоретичного вивчення дисципліни;
- розвиток навичок дослідження ключових аспектів управління витратами, розробки управлінських рішень, спрямованих на контроль та прийняття рішень на різних рівнях управління промисловим підприємством;
- формування у студентів здатності знаходити нову інформацію та її опрацьовувати на практичних заняттях.

Результати навчання:

Після вивчення цієї дисципліни ви зможете:

- демонструвати навички розуміння предмету, методів і завдань управління витратами, обґрунтовувати систему та функції управління витратами й їх основні задачі, застосовувати принципи, моделі та сучасні підходи до управління витратами для забезпечення ефективного функціонування підприємства;
- інтерпретувати витрати як об'єкт управлінського обліку, розкривати зміст управлінського обліку та концепції управління витратами, застосовувати сучасні підходи до групування витрат (за часовою ознакою, за участю у виробництві, за способом віднесення на об'єкт, за релевантністю, за можливістю контролю, за економічною природою тощо), коректно ідентифікувати неминуві й минулі витрати, витрати на продукцію та витрати періоду, прямі й непрямі, основні й накладні, релевантні й нерелевантні, диференціальні, маржинальні й середні, дійсні й можливі, контрольовані й неконтрольовані витрати, а також орієнтуватися в особливостях їх класифікації відповідно до вимог Податкового кодексу України для забезпечення достовірності інформаційної бази управлінських рішень;
- засвоїти принципи визначення об'єктів витрат і вибору оптимальних методів їх калькулювання, опанувати позамовний, попроцесний та інші підходи до обчислення собівартості, включно з методами специфічної ідентифікації,

середньозваженої собівартості, ФІФО та ЛІФО, а також набуття практичних навичок застосування систем обліку повних і змінних витрат та різних способів розподілу виробничих накладних витрат для забезпечення обґрунтованого управлінського аналізу й прийняття ефективних рішень;

- ідентифікувати та класифікувати фактори, що впливають на рівень витрат підприємства, визначати їх пріоритетність для промислових суб'єктів господарювання, обґрунтовувати можливості використання інструментарію CVP-аналізу з метою мінімізації витрат у короткостроковому періоді, а також застосовувати підходи до управління витратами в межах стратегій контролю і ризику з урахуванням специфіки планування витрат у різних функціональних сферах діяльності комерційної організації.

4. Структура курсу

Тематика занять	Вид занять	Ресурси
1 Предмет, метод і завдання управління витратами	Лекція	Силабус https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=4858 Презентація
Система та функції управління витратами та основні задачі		
Основні принципи управління витратами		
Моделі управління витратами		
Підходи до управління витратами		
1 Предмет, метод і завдання управління витратами	Практичн і заняття	Кейс «Методи управління витратами»
2 Витрати як об'єкт управлінського обліку	Лекція	Силабус https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=4858 Презентація
2.1. Поняття управлінського обліку. Концепція управління витратами		
2.2. Сучасні підходи до групування витрат в управлінському обліку		
2.2.1. Неминулі і минулі витрати		
2.2.2. Витрати на продукцію й витрати періоду		
2.2.3. Прямі й непрямі витрати		
2.2.4. Основні й накладні витрати		
2.2.5. Релевантні, нерелевантні й диференціальні витрати		
2.2.6. Маржинальні й середні витрати		
2.2.7. Дійсні й можливі витрати		
2.2.8. Контрольовані й неконтрольовані витрати		
2.3. Класифікація витрат згідно з Податковим кодексом України		

2 Витрати як об'єкт управлінського обліку	Практичн і заняття	Кейс «Склад і характеристика витрат»
3 Методи калькулювання собівартості продукції	Лекція	Силабус https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=4858 Презентація
3.1. Об'єкти витрат і калькулювання їх собівартості		
3.2. Позамовний метод калькулювання		
3.3. Попроцесний (попереробний, попередільний) метод		
3.4. Калькулювання з використанням специфічної ідентифікації, середньозваженої собівартості, методів ФІФО та ЛІФО		
3.5. Методи обліку повних і змінних витрат		
3.6. Облік і методи розподіл виробничих накладних витрат		
3.6.1. Метод прямого розподілу		
3.6.2. Метод послідовного розподілу		
3.6.3. Метод взаємних послуг		
3.6.4. Метод одночасного розподілу		
3 Методи калькулювання собівартості продукції	Практичн і заняття	Кейс «Управління витратами підприємств в Україні»
4 Забезпечення зниження витрат	Лекція	Силабус https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=4858 Презентація
4.1. Класифікація факторів, що впливають на витрати підприємства та застосування збалансованої системи показників		
4.2. Фактори впливу на витрати промислових підприємств за рівнем пріоритетності		
4.3. Використання інструментарію CVP-аналізу з метою мінімізації витрат за основними бізнес-процесами у короткостроковому періоді		
4.4. Управління витратами у системі стратегій «контролю» та «ризиків» суб'єкта господарювання та планування витрат в різних функціональних сферах діяльності комерційної організації		
4 Забезпечення зниження витрат	Практичн і заняття	Кейс «Облік і розподіл непрямих витрат»

Виконання контрольної роботи для закріплення теоретичних знань та практичних навичок щодо управління витратами	Самостійна робота	Презентація
Підведення підсумків роботи за семестр, оголошення оцінок		Тести і відкриті запитання

5. Технічне обладнання та/або програмне забезпечення

На лекційних заняттях обов'язково мати з собою гаджети зі стільниковим інтернетом.

Активованій аккаунт університетської пошти (student.i.p@nmu.one) на Microsoft Office365.

Перевірений доступ з ПК чи мобільного гаджету до платформ Teams та Moodle Microsoft Office 365.

Інсталюваний на ПК та мобільних гаджетах пакет програм Microsoft Office (Word, Excel, Power Point).

6. Система оцінювання та вимоги

6.1. Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти за результатами вивчення курсу оцінюватимуться за шкалою, що наведена нижче:

Рейтингова шкала	Інституційна шкала
90 – 100	відмінно
75-89	добре
60-74	задовільно
0-59	незадовільно

6.2. Здобувач вищої освіти може отримати підсумкову оцінку з дисципліни на підставі поточного оцінювання знань за умови, якщо набрана кількість балів з поточного тестування та самостійної роботи складатиме не менше 60 балів.

Поточна успішність складається з успішності за результатами участі у обговоренні лекційного матеріалу (всього 30 балів) та оцінок за роботу на практичних заняттях (60 балів), а також підготованої контрольної роботи у вигляді презентації (10 балів). Максимально за поточною успішністю здобувач може отримати 100 балів.

На кожній лекції буде поставлене питання з теми, яка розглядається. Студенти у письмовій формі мають дати відповідь невеликого обсягу у вільному стилі, яка відображатиме погляди автора на питання, що розглядається.

5 балів: наявність однієї-двох тез та аргументів на їх користь, логічного взаємозв'язку між тезами та аргументами, правильна мова викладення, наявність висновку.

4 бали: наявність однієї-двох тез та аргументів на їхню користь, незначні помилки логічного характеру між наведеною тезою та аргументами, незначні помилки у мові викладення, наявність висновку.

3 бали: відсутність ключової тези, або невідповідність аргументів висунутим тезам, наявність орфографічних та/або граматичних помилок.

2 бали: відсутність ключових тез, відсутність переконливих аргументів на користь тез, значна кількість орфографічних та/або граматичних помилок.

1 бал: неструктурованість роботи, відсутність тез та аргументів, велика кількість орфографічних та/або граматичних помилок.

У підсумку за розв'язання кейсу можна отримати максимально 10 балів, додавши такі складові:

Ідентифіковано проблему, якій присвячено кейс – **2 бали;**

Описано проблему (пояснено її сутність, негативні наслідки) – **2 бали;**

Наведені аргументи, на які можна посперитися під час вирішення проблеми – **2 бали;**

Зроблено висновок та знайдено рішення проблеми кейсу на основі змістовних аргументів, пов'язаних із посиланням на отримані теоретичні знання – **4 бали.**

Незалежно від результатів поточного контролю кожен студент має право виконувати підсумкову комплексну контрольну роботу за дисципліною, яка містить завдання, що охоплюють дисциплінарні результати навчання.

Підсумкове оцінювання (якщо здобувач вищої освіти набрав менше 60 балів та/або прагне поліпшити оцінку)	Підсумковий контроль за дисципліною відбувається письмово шляхом надання відповідей на питання у формі тестів, відкритих питань, кейсів. Кількість балів за кожне питання наведена у екзаменаційних білетах. Відповіді на питання оцінюються шляхом співставлення з еталонними відповідями. Максимальна кількість балів за підсумкову контрольну роботу: 100
--	---

6.3. Критерії оцінювання тестів та відкритих письмових та усних контрольних питань:

1 правильна відповідь тесту оцінюється у 3 бали.

Відкрите питання – 1 правильна відповідь оцінюється в 5 балів, причому:

5 балів – відповідність еталону, наведення прикладів, доповнення еталону інформацією з додаткової літератури з посиланням на неї, правильна мова викладення матеріалу.

4 бали – відповідність еталону, правильна мова викладення матеріалу.

3 бали – відповідність еталону, помилки в граматиці та/або орфографії, мовленні.

2 бали – зміст відповіді має стосунок до предмету запитання, проте не відповідає еталону, містить суттєві граматичні, орфографічні, мовленнєві помилки, які ускладнюють розуміння відповіді або викривляють зміст

повідомлення.

1 бал – наявність відповіді, яка не відповідає еталону, та/або не має стосунку до предмету запитання, містить суттєві граматичні, орфографічні, мовленнєві помилки, які ускладнюють розуміння тексту або викривляють зміст повідомлення.

7. Політика курсу

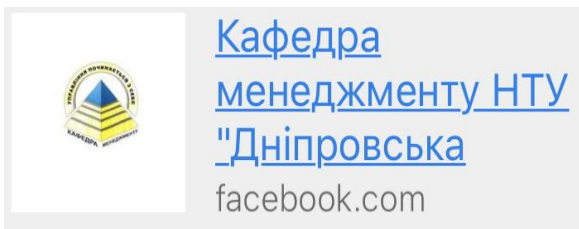
7.1. Політика щодо академічної доброчесності. Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів) що можуть використовуватися в освітньому процесі. Політика щодо академічної доброчесності регламентується положенням «Положення про систему запобігання та виявлення плагіату у Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка». http://www.nmu.org.ua/ua/content/activity/us_documents/System_of_prevention_and_detection_of_plagiarism.pdf.

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

7.2. Комунікативна політика.

Здобувачі вищої освіти повинні мати активовану університетську пошту.

Обов'язком здобувача вищої освіти є перевірка один раз на тиждень (щонеділі) поштової скриньки на Office365 та відвідування групи дисципліни у Microsoft Teams.

Рекомендуємо створити профілі та підписатися на сторінки кафедри менеджменту у Facebook.

Протягом тижнів самостійної роботи обов'язком здобувача вищої освіти є робота у рамках дисципліни дистанційно у додатку Microsoft Moodle (www.do.nmu.org.ua).

Усі письмові запитання до викладача стосовно дисципліни мають надсилатися на університетську електронну пошту або до групи в Teams.

7.3. Політика щодо перескладання.

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

7.3. Політика щодо оскарження оцінювання. Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань він може оскаржити виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

7.4. Участь в анкетуванні. Наприкінці вивчення курсу та перед початком сесії здобувачам вищої освіти буде запропоновано анонімно заповнити електронні анкети (Microsoft Forms Office 365), які буде розіслано на ваші університетські поштові скриньки. Заповнення анкет є важливою складовою вашої навчальної активності, що дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати ваші пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни.

8. Методи навчання

Під час *лекцій та практичних занять* будуть застосовані такі методи навчання:

Пояснення. Тлумачення понять, явищ, принципів, термінів тощо, переважно під час викладання нового матеріалу.

Інструктаж. Надання алгоритму дій для виконання поставленого завдання.

Діалог. За допомогою запитань викладач мотивуватиме здобувачів вищої освіти до відтворення набутих знань, формування самостійних висновків і узагальнень на основі засвоєного матеріалу.

Навчальна дискусія, дебати. Це обговорення важливого питання, обмін думками між здобувачами вищої освіти та/або викладачем, спрямовані не лише на засвоєння нових знань, а й на створення емоційно насиченої атмосфери, яка б сприяла глибокому проникненню в істину.

Ілюстрування. Застосування презентацій, відео та іншого медіа-контенту для підкріплення матеріалу, який пояснюється, обговорюється або завдань, які виконуються.

Самостійне спостереження (навчання, дослідження). Це безпосереднє самостійне сприймання явищ дійсності у процесі навчання.

Письмові та усні контрольні завдання. Самостійна концентрація та відтворення отриманих знань та навичок в умовах обмеженого часу та джерел інформації.

Кейси. Пошук проблемної ситуації реальної діяльності підприємства, через яку спостерігається негативний ефект, та обґрунтування оригінального її рішення, спираючись на відомі факти або необхідність отримання додаткової інформації.

Аналіз. Сутність його полягає у вивченні предметів чи явищ за окремими ознаками і відношеннями, у поділі на елементи, осмисленні зв'язків між ними.

Синтез. Полягає в уявному або практичному поєднанні виокремлених під час аналізу елементів або властивостей предмета в єдине ціле.

Порівняння. За його допомогою встановлюють спільні і відмінні ознаки предметів і явищ.

Узагальнення. Цей метод передбачає перехід від одиничного до загального, від менш загального до більш загального шляхом абстрагування від специфічного і виявлення притаманних явищам загальних ознак (властивостей, відношень тощо) при осмисленні понять, суджень, теорій.

Конкретизації. Допомагає перейти від безпосередніх вражень до розуміння сутності того, що вивчається: результати конкретизації постають у формі прикладів, схем, моделей тощо.

Для заохочення шерінгу ідеями та вільного мовлення в умовах навчання один в одного використовуються методи:

Виступ. Питання навколо певної тем обговорюється у групах і потім оприлюднюється з подальшою дискусією.

9. Ресурси і література

1. Григорова З.В., Кваско А.В. Сучасні методи управління витратами підприємств. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2021. № 2. С. 18–24.
2. Ємельянов О.Ю., Курило О.Б., Петрушка Т.О. Механізм, методи та способи управління витратами підприємств як інструменти підвищення ефективності їх господарської діяльності. *Економіка та суспільство*. 2022. №38. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-58>
3. Іванова М., Варяниченко О., Архипенко Т. Стратегічне планування експортної діяльності: інструменти аналізу, контролю та оцінки ефективності для забезпечення сталості бізнес-процесів підприємства. *Економіка та суспільство*. 2025. №78. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-78-87>
4. Іванова М., Саннікова С., Варяниченко О., Харін С., Бойченко М., Рябик Г. Статистичні методи в управлінні ризиками при плануванні зовнішньоекономічної та логістичної діяльності для забезпечення сталого розвитку підприємства. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2024. Том 3(56), С. 241–256. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.3.56.2024.4380>
5. Іванова М.І., Дудник А.В., Яшкіна Н.В., Заєць Н.М. Сучасна методика вибору постачальника як необхідна складова ефективного управління підприємством. *Економічний вісник*. 2022. №2. С. 180–185. <https://doi.org/10.33271/ebdut/78.180>
6. Іванова М.І., Потьомкін Д.М. Використання стохастичних методів моделювання при формуванні стратегії управління витратами в умовах глобальної кризи. *Регіональна економіка*. 2010. № 2. С. 48–54.

7. Котлярова В.Г., Деренська Я.М., Гладкова О.В. Формування підходу до управління витратами промислового підприємства. *Бізнес Інформ*. 2020. №11. С. 198–204.
8. Мадяр Р.О., Гадьмаші В.Р., Далекорей С.М. Управління витратами в ланцюгах постачання як інструмент досягнення конкурентних переваг бізнесу в глобальному економічному просторі. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 1. С. 66–70.
9. Назаренко Т.П., Франчук І.Б., Вітер С.А. Методичні аспекти обліку та управління витратами на виробництво продукції. *Економіка та держава*. 2021. №7. С. 83–89.
10. Олійник А. С., Вельбой М. Б., Лук'яновець Н. М. Роль персоналу та виробничих витрат при ефективному управлінні підприємством. *Агросвіт*. 2021. № 7–8. С. 94–102.
11. Остапенко Я., Юхимчук Д. Питання економічної сутності, класифікації та методів обліку витрат на виробництво молокопереробної галузі. *Галицький економічний вісник*. 2021. № 1 (68). С. 52–61.
12. Скрипник С.В., Титок В.В., Короленко О.Б. Сучасні методи управління витратами на підприємстві. *Наукові перспективи*. 2021. № 7(13). С. 255–266.
13. Чорній Б. І. Класифікація витрат підприємства як інструмент управління. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Економічні науки*. 2024. № 2. doi: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-2-9518>.
14. Faizova S., Ivanova M., Sannikova S., Varyanichenko O. Problems of formation of financial-investment projection of a balanced scorecard in value-based enterprises of mining-metallurgical complex. *Финансово-кредитная деятельность: проблемы теории и практики*. 2021. № 1 (36). С. 68–75 .
15. Ivanova M., Smiesova, V., Tkachenko, A., Boichenko, M., & Arkhypenko, T. Efficiency of the logistics chain as a factor of economic security of enterprises. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*, 2021. 2(37), 151-160. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i37.229950>

Нормативні документи

16. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318 (зі змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>.
17. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості : Наказ Міністерства промислової політики України від 09.07.2007 № 373. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN30532.html.
18. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI в редакції від 01.07.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (.

19. Про бухгалтерський облік і та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996- XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.

20. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>.

21. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246 (зі змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>.

22. План рахунків обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій, затверджений наказом Мінфіну України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text>.

23. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, активів капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій, затверджена наказом Мінфіну України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>.